

Yttrande

Datum 2016-11-01

Klassificering

Dnr 1.1.4-4934-2016

Ert datum 2016-09-12

Er beteckning N2015/2214/sk

Remittering av underlagsrapporter från arbetet med att ta fram Sveriges första nationella skogsprogram

Sammanfattning

Som Riksantikvarieämbetet (RAÄ) ser det så skulle många av åtgärdsförslagen vinna på att integrera kulturmiljöfrågorna tydligare. Vi instämmer i bedömningen i delrapport ett, att insatser behövs för att bevara, utveckla och använda skogens kulturarv. Detta gäller inte minst åtgärdsförslaget "Skapa incitament för ökat mångbruk av skog", som efterlyser myndighetsuppdrag och en strategisk plan för skogens kulturmiljö. Men ett aktuellt sådant arbete finns redan i Riksantikvarieämbetets och Skogsstyrelsens rapport Kulturarv i skogen, som alltså bör integreras i det nationella skogsprogrammet, och kompletteras med hur skogens kulturmiljövärden kan utvecklas eller användas.

Bakgrund

Regeringen har remitterat underlagsrapporter från arbetet med att ta fram Sveriges första nationella skogsprogram. Fyra arbetsgrupper har behandlat olika frågor; Riksantikvarieämbetet har inte deltagit i någon av dessa. Eftersom regeringen i remissutskicket särskilt efterlyser synpunkter på de strategiska rekommendationerna och åtgärdsförslagen så koncentreras Riksantikvarieämbetets synpunkter till detta.

Synpunkter i löpande ordning

Delrapport ett

I delrapport ett, "Tillväxt, mångbruk, värdeskapande av skogen som resurs", diskuteras i viss mån kulturmiljöfrågor. Under de strategiska rekommendationerna ser vi att kulturmiljöfrågor har flera kopplingar, i vissa fall fler än vad som framgår

Riksantikvarieämbetet

Storgatan 41
Box 5405
114 84 Stockholm

Tel 08-5191 8000

E-post registrator@raa.se

Hemsida www.raa.se

Org.nr 202100-1090

Plusgiro 599 94-4

Bankgiro 5052-3620

av rapporten. Under punkten Åtgärdsförslag, Skapa incitament för ökat mångbruk av skog föreslås att "En analys påbörjas kring kulturvärden i skogslandskapet utifrån kulturmiljömålet att bevara, utveckla och använda kulturarvet". Utredningen föreslår att "Riksantikvarieämbetet uppdras att i samverkan med länsstyrelser, Skogsstyrelsen, Skogsmuséerna samt skogsnäringens aktörer utifrån ett landskapsperspektiv göra en strategisk plan för vilka av skogens kulturvärden som bör bevaras, utvecklas eller användas." Från Riksantikvarieämbetet kan vi instämma i att detta är angeläget, och hänvisar till Riksantikvarieämbetets och Skogsstyrelsens rapport Kulturarv i skogen, som finns att hämta på <http://shop.skogsstyrelsen.se/sv/publikationer/meddelanden/kulturarv-i-skogen.html>. Rapporten, som innehåller förslag hur man ska gå tillväga i ett bevarandearbete, bör integreras i det fortsatta arbetet med det nationella skogsprogrammet. Rapporten fokuserar på bevarande, men skulle behöva kompletteras med hur skogens kulturmiljövärden kan utvecklas eller användas. Riksantikvarieämbetet bistår gärna i ett sådant arbete.

Beträffande övriga åtgärdsförslag vill Riksantikvarieämbetet gärna framhålla att kulturmiljöfrågor med fördel skulle kunna integreras inom i stort sett samtliga förslag. Det första förslaget, "Kartlägg skogens alla värden", vore positivt, inte minst då skogens sociala värden och kulturmiljövärden många gånger sammanfaller. Även förslaget "Vässa forskning, högskola, universitet och yrkesutbildningar" kan genom kopplingar till sociala värden och mångbruk vara till nytta för skogens kulturmiljö.

Åtgärdsförslaget "Handslag om mer skog i skolan" är positivt då det fångar upp kunskaper om bl.a. äldre tiders skogsbrukande. Åtgärdsförslaget "Mer folk i skogen och mer skog i folket" kan vara bra för skogens kulturmiljö genom kopplingen mellan allemansrätt och att skogens kulturmiljö är en del av de attraktioner som lockar till vistelse i skogen. Åtgärdsförslaget "Skapa Arena skogen – regionala utvecklings- och samverkansforum" syftar på att stärka ett brett värdeskapande av skogen, och där är skogens kulturmiljö en viktig resurs.

Inom åtgärdsförslag "Stärk aktivt möjligheterna att leva, bo och verka i Sveriges skogsbygder" vill Riksantikvarieämbetet framhålla att kulturmiljön inklusive det biologiska kulturarvet generellt är en omistlig attraktion som lockar till upplevelser och företagande. Även åtgärdsförslag "Uppdra åt myndigheter och relevanta aktörer med ansvar för tillväxt och företagsutveckling att göra en satsning för skogens mångbruksföretag" skulle, som redan framgått, kunna utnyttja skogens

kulturmiljö som resurs för mångbruksföretagande med skogen som bas. Åtgärdsförslag "Jobb i skogen för nyanlända och långtidsarbetslösa" har en betydande potential genom skötsel av skog i skyddade områden, skolskogar och eftersatta röjningar i områden med höga sociala värden, inte minst kulturmiljöer.

Delrapport två

I delrapport två, om "Virkesproduktion, övriga ekosystemtjänster och naturens gränser", finns också flera kopplingar till kulturmiljöfrågor. Den strategiska rekommendationen "Effektiv och dynamisk naturvård", med åtgärdsförslaget "Utveckling av naturvårdande skötsel och restaurering av naturvärden och sociala värden" kopplar, som Riksantikvarieämbetet ser det, till det sextonde miljökvalitetsmålet och det biologiska kulturarvet. I det sammanhanget behövs kunskap om landskapets historiska utveckling för att skapa rätt skötsel av det biologiska kulturarvet. Det biologiska kulturarvet är väl utrett i ett antal geografiskt knutna specialstudier, men det saknas en samlad kunskap på nationell nivå, och det behövs metoder för att prioritera vilket biologiskt kulturarv som mest kräver skötselinsatser. Likaså är det biologiska kulturarvet en betydande resurs för besöksnäring och attraktivitet, vilket behöver utredas mer.

I den strategiska rekommendationen "Kunskapslyft för skogen" bör kunskap om skogens historia ingå för att förvalta natur- och kulturmiljövärden på bästa sätt. Även i frågan om klimatförändringar bör den historiska dimensionen vägas in för att förstå långsiktiga förändringar i landskapet. Under åtgärdsförslaget "Skogsbruket utvecklas mot ökad skonsamhet och mindre förbrukning av fossila bränslen" så är det, som utredningen framhåller, viktigt med ökad kunskap om exakta positioner av kulturminnen, hänsynsytor etc. Dagens kunskapsunderlag om kulturmiljön baseras vanligen på äldre inprickningar med en viss felmarginal som bör kvalitetssäkras. I åtgärdsförslaget "Landskapsstrategi för alla ekosystemtjänster" är helhetssynen i den Europeiska landskapskonventionen en viktig utgångspunkt. Konventionen trycker bl.a. på skydd, planering och förvaltning av landskapet, och att expert- och medborgarperspektiv ska kunna mötas.

Delrapport tre, "Främjande av biobaserade produkter och energi, smarta transporter, en skogsindustri i världsklass och ökad export", och delrapport fyra "Internationella skogsfrågor" berör i stort sett inte kulturmiljöfrågor, och kommenteras därför inte.

Detta beslut har fattats av riksantikvarien Lars Amréus efter föredragning av antikvarien Leif Gren. Även avdelningschefen Qaisar Mahmood och enhetschefen Ylva Blank har varit med om den slutliga handläggningen.

Lars Amréus

Leif Gren

Kopia till: Kulturdepartementet